

Oponentský posudek na diplomovou práci Bc. Marcely NĚMCOVÉ *Životní příběhy řádových sester pracujících v ústavech sociální péče před rokem 1989*. Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2012. 83 s.

Vedoucí práce: prof. PaedDr. Mgr. Miroslav Vaněk, Ph.D.

Záměrem předkládané diplomové práce je, podle její autorky, na základě životních příběhů získaných metodou orální historie s řádovými sestrami, které pracovaly v Ústavu sociální péče v Bylanech, poskytnout komplexní pohled na problematiku perzekuce ženských řeholních řádů v letech 1948 až 1989 (viz. abstrakt práce).

Volbu tématu lze bezpochyby považovat za zajímavou a originální, a to jak z hlediska velkých událostních a sociálních dějin (makrohistorie), tak i v rámci dějin každodennosti a narativního výzkumu (mikrohistorie). Zkoumané problematice, tj. perzekuci řádových sester v komunistickém Československu, navíc doposud nebyla v české historiografii věnována větší pozornost. Bohužel je třeba konstatovat, že celkové uchopení zvoleného tématu a jeho zpracování se autorce příliš nepodařilo.

Za zásadní nedostatek celé práce považuji absenci metodologické části, ve které by autorka podrobně rozebrala metodologická a teoretická východiska práce, tzn. průběh terénního výzkumu a jeho specifika (např. církevní prostředí), způsob kladení otázek, interpretační postupy a další aspekty výzkumu. Práce sice obsahuje dvoustránkovou podkapitolu s názvem „Metodologie“ (s. 8 – 10), nicméně jedná se pouze o obecné shrnutí několika základních pouček o orální historii, což nelze v případě studentky oboru založeném na profesionálním osvojení této metody, považovat za dostatečné. O výzkumném postupu autorky se tak dozvídáme pouze na základě dílčích a okrajových poznámek v celém textu. Jednotlivé výzkumné kroky tak působí značně nepřehledně a především nepřehledně.

Tazatelka například zvolila nepříliš často využívané kombinace skupinového rozhovoru a životopisného vyprávění. Volba takového přístupu ovšem přináší své specifické problémy související mimo jiné s konceptem kolektivní paměti, o kterém se autorka zmiňuje pouze na několika řádcích (s. 79). Také kritéria výběru narátorek lze považovat přinejmenším za problematická. Ve výkladu není věnována v podstatě žádná pozornost Ústavu sociální péče v Bylanech (ať už jde o jeho historii či specifika tohoto zařízení), tj. role lokality jako společného pojítka jednotlivých osudů řádových sester je tak spíše formálním prvkem, který navíc omezuje výběr narátorů, než nějakým významným společným pojítkem. Zařazení většího počtu narátorek z různých řádů by mohlo přinést více poznatků o zkoumané problematice, ale především více podkladů pro závěrečnou interpretaci. Chybí také přehled pořízených rozhovorů a informace o prepisech. Dozvídáme se pouze, že celkově bylo pořízeno necelých pět hodin záznamu.

Struktura práce je po formální stránce zvolena správně. Po úvodu a „metodologické části“ následuje historicko-faktografický přehled mapující církevní perzekuce ve zkoumaném období (1948 – 1989). Právě tuto část práce lze považovat za nejpřínosnější a to zejména v souvislosti s informacemi týkajícími se procesu s knězem Janem Hutyrrou, které autorka získala na základě archivního výzkumu v Archivu bezpečnostních složek, ačkoliv není zřejmé, zda byly tyto prameny podrobeny kritice. Poté již přichází na řadu čtyři životní příběhy sester řádu sv. Vincenta de Paul, které jsou vylíčeny poutavou a emocionální formou. Práce přitom postrádá ze své podstaty nejdůležitější část, kterou je analýza a interpretace získaných rozhovorů. Autorka sice přináší několik generalizujících konstatování v závěru práce, když se například zamýšlí nad motivací pamětnic pro volbu církevního života, nicméně jedná se pouze o minimální prvky.

Absence analytické a interpretační části je v tomto případě důsledkem především špatně zformulované badatelské otázky, tj. rezignování na snahu „porozumět“ a spokojení se s „pouhým“ převyprávěním, o čemž svědčí i stylistické zpracování životních příběhů. Téma šlo tedy z hlediska badatelské otázky uchopit lépe. Například by bylo možné průřezově se zaměřit na dílčí aspekty každodenního (komunitního) života v ženských církevních řádech v komunistickém Československu (např. strava, odívání, autority, zbožnost, práce, ideologie, psychika apod.) a sledovat dlouhodobé vývojové trendy na pozadí událostních dějin právě v souvislosti s perzekucí. Takto zvolená výzkumná otázka by navíc autorce pomohla vyřešit také problém nedostatečné pramenné základny, pokud jde o písemné prameny a archiválie. Nedostatek tohoto druhu pramenů je však v tomto případě vzhledem k marginálnosti tématu částečně pochopitelný.

Pořízené rozhovory a informace v nich obsažené lze považovat bezesporu za unikátní a nesmírně zajímavé. Jejich zachycení tedy bylo určitě záslužné a přínosné. Autorka práce nicméně částečně podcenila metodologický návrh orálně-historického výzkumu, což zapříčinilo nesnáze při analýze a interpretaci získaných dat. I přes uvedené výhrady diplomovou práci **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 3 („dobře“)**.

V Praze, dne 9. 6. 2012

Mgr. Jiří Hlaváček